

Austatud lugeja!

Seekordse Juridica numbri tuuma moodustavad sügiseses Tartus 31. Eesti õigusteadlaste päevadel peetud ettekanded ja nende pinnalt kirjutatud artiklid. Mäletavasti oli plenaaristungi teemaks Majandus/Õigus (murdarvuna kirjutatult). Ehkki ettekandeid oli palju ja artikleid kõigest neli, usun, et need neli annavad parimal viisil edasi õigusteadlaste päevadel kõneldut.

Minult on nii mõnigi kord küsitud, miks juristid tänapäeva Eestis kirjutavad küll sellest, kuidas üht või teist normi tuleks kohaldada, aga ei taha arutleda normi laiemal mõju üle. Pean mõnna, et Juridicasse on kergem leida erialaartikli kirjutajat kui arvamustartikli oma. Pakutud on välja isegi seda, et otsime neid inimesi mittejuristide hulgast. Kas juristide arvates on kõik siin päikese all väga hästi ja järjest paremaks läheb? Et jäänud on vaid detail, seegi nii spetsiifiline, et isegi juristide laiemas ringkonnas ei ole mõtet sellest rääkida? Või on juristidel kadunud võime asju laiemalt näha? Puudub aeg mõelda muust kui kitsast erialatööst? Napib julgust? Õigusteadlaste päevadel peetud ettekanded näitavad, et on olemas siiski nii tahe, oskus kui ka julgus. Näib, et ka ainest arutlemiseks on.

Ainest arutlemiseks annavad ka kaks käesoleva aasta märtsis Riigikohtus menetletud riigivastutuse asja: Oleg Osmjorkin ja Vaike Õiglase kaebused, mille mõlema keskmes oli kriminaalmenetlusega tekitatud kahju hüvitamine. Ainest nende lähedite juriidiliseks analüüsiks jagub kindlasti küllaga ja loodan, et ka Juridica veergudele. Minu tähelepanu köitis aga ühe menetlusosalise põhimõttelise laadi seisukoht. Nimelt ütles Justiitsministeerium mõlemas kaasuses välja järgmist: asjaolu, et isikut võidakse kahtlustada menetluslike garantiidega kaitstud tingimustel süüteo ja teda võidakse süüteomenetluses allutada kitsendustele, on õigusriigis elamise risk. Maakeeli ümber panduna: kuni me elame õigusriigis, peab igaüks meist arvestama võimalusega veeta mõni aeg vahistatuna meie järjest paranevate tingimustega kinnipidamisasutuses.

Olin seda seisukohta lugedes pehmelt öeldes pisut hämmingus. Jah, veiniklaasi taga on nii mõnigi praktiseeriv jurist just sedasama väitnud, kuid alati skeptiline muie suunurgas: see on Eestis nii, aga see ei peaks nii olema. Nüüd on aga riik välja öelnud midagi hoopis muud: see peabki nii olema.

Kas ikka peab? Kujutlen juba, kuidas mõnigi lugeja hüüab: ära unusta, et rõhk pandi menetluslikele garantiidele. Aga millised garantiid meil tegelikult siis on? Garantii, et meid ei kahtlustata kuriteo toimepanekus? Garantii, et kui kahtlustatakse, siis ei taotleta tõkendi kohaldamist? Kui lugeda statistikat ja kuulata advokaate, siis muid garantiisid pole: tõkendi kohaldamise taotlustest jäetakse rahuldamatata vaid tühine osa, kaebustest enamik jääb rahuldamatata. Meie kohtud usaldavad meie kohtueelseid menetlejaid; meie kohtueelsed menetlejad võitlevad kompromisistult kuritegevuse vastu. Ja meie võimegi ajutiselt vangitorni sattuda. Meie kõik.

Pooldan kuritegevusega võitlemist, kuid ei poolda mentaliteeti, et metsa raiudes on laastude lendamine paratamatu. Sest kus on antud juhul kurjategija? Kui vahi alla võetakse inimene, kelle süüdimõistmist ei järgne, peaks järgnema väga kopsaka valuraha tasumine ning ka juurdlus, kuidas isiku vabaduse piiramine üldse võimalikuks osutus. Nii tekiks tegelik menetluslik garantii. See on kallis? Õige, aga isiklik vabadus ongi kallis, peaaegu kalleim mis meil on.

Katrin Prükk